

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1927.

Första kammaren.

Nr 10.

Lördagen den 26 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Almkvist* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 167, angående utvidgnings- och ändringsarbeten vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund;
nr 168, angående pension åt förre arbetsläraren K. J. Leijons änka Klara Fredrika Leijon; samt
nr 169, angående understöd åt vaktmästaränkan Carolina Emerentia Rådqvist.

Herr statsrådet *Hellström* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 164, angående ändring i villkoren för lån från egnahemslånefonden m. m.;
nr 165, angående viss ändring i gällande grunder för upplåtande från vissa kronoegendomar av jordbrukslägenheter under åborätt enligt lagen om upplåtelse under åborätt av viss jord samt av egnahemslägenheter;
nr 166, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar m. m.; samt
nr 172, angående ersättning till byggmästaren E. Jonsson i Malåträsk i anledning av förluster å byggnadsarbeten för domänverkets räkning.

Herr statsrådet *Lyberg* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 149, med förslag till förordning med särskilda bestämmelser angående nobelstiftelsens skyldighet att utgöra inkomst- och förmögenhetsskatt för år 1927 m. m.;
nr 162, angående ändrad lydelse av § 4 r) i förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor i syfte att bereda tullfrihet i vissa fall för utländska luftfartyg även vid egentlig inrikes trafik;
nr 170, angående nedsättning av arvsskatten å viss del av kvarlåtenskapen efter framlidne direktören G. L. Öberg i Shanghai; samt
nr 171, angående vissa ändringar i den vid förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa, i vad angår delar till automobiler.

Upplästes ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag nr 170, utvisande att nämnda kammare förenat sig med första kammaren i dess beslut om tillsättande av ett särskilt utskott för behandling av Kungl. Maj:ts propositioner nr 102, 103, 104, 105, 134 och 146 m. m.

Därefter yttrade herr talmannen, att han efter överenskommelse med andra kammarens talman finge föreslå, det första kammaren ville besluta att vid sam-

Första kammarens protokoll 1927. Nr 10.

manträde, som komme att hållas onsdagen den 2 instundande mars, företaga val av ledamöter och suppleanter i det särskilda utskott, kamrarna nu beslutit tillsätta.

Detta förslag antogs.

Upplästes ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag nr 171, utvisande att nämnda kammare förenat sig med första kammaren i dess beslut om tillsättande av ett särskilt utskott nr 2 för behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 116 m. m.

Herr talmannen yttrade, att han efter överenskommelse med andra kammarens talman finge föreslå, det första kammaren ville besluta att vid sammanträdet nästkommande onsdag företaga val av ledamöter och suppleanter även i det nu beslutade särskilda utskottet nr 2.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Herr **Möller** erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att motionstiden för de motioner, som väckas i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner nr 102, 103, 104, 105 och 116 måtte utsträckas till det sammanträde, som infaller näst efter tjugu dagar från propositionernas avlämnande.

Denna hemställan bifölls.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 14 punkten 1 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å den av herr Lindhagen väckta motionen I: 170, till främjande av upplysningsverksamheten rörande Nationernas förbund för budgetåret 1927—1928 anvisar ett extra anslag av 2,500 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i överensstämmelse med andra kammaren beslutat att i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å den av herr Lindhagen väckta motionen I: 170, i likhet med vad som för innevarande budgetår ägt rum, till svenska föreningen för Nationernas förbund för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra anslag av 1,500 kronor.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser och voteringspropositionen upplästes, verkställdes omröstningen medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja—59;

Nej—53.

Efter det protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 173, som upplästes

och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 56 ja och 128 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 115 ja och 181 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionen.

Företogs jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 14 punkten 2 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen med bifall till herrar Lithanders samt Vennerströms m. fl. motioner (I:76 och II:86) för inköp av en till beskickningsfastigheten i Washington gränsande tomt, närmare omnämnd i ett av professor L. I. Wahlman avgivet, i Kungl. Maj:ts proposition nr 167 till 1925 års riksdag återgivet utlåtande, för budgetåret 1927—1928 anvisar ett extra anslag av 37,500 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren avslagit herrar Lithanders samt Vennerströms m. fl. ovanberörda motioner (I:76 och II:86).

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser och voteringspropositionen upplästs, verkställdes omröstningen medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja—84;

Nej—34.

Efter det protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 174, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 45 ja och 139 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 129 ja och 173 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionen.

Efter det kamrarna stannat i olika beslut angående statsutskottets i utlåtande nr 10 punkten 37 gjorda hemställan beträffande Kungl. Maj:ts i punkten 40 under tionde huvudtiteln av innevarande års statsverksproposition framlagda förslag och herr C. G. Olssons i Golvvasta m. fl. motion nr 134 i andra kammaren, anställdes nu jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av samma utskott i dess memorial nr 16 punkten 1 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å herr Olssons i Golvvasta m. fl. motion, II: 134, i vad densamma skiljer sig från Kungl. Maj:ts förslag, såsom bidrag till uppehållande av den industriella standardiseringsverksamheten för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra anslag av 35,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen, i likhet med andra kammaren, beslutat att i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å herr Olssons i Golvvasta m. fl. motion, II: 134, i vad densamma skiljer sig från statsutskottets förslag, såsom bidrag till uppehållande av den industriella standardiseringsverksamheten för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra anslag av 30,000 kronor.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser och voteringspropositionen uppläst, verkställdes omröstningen medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja—95;

Nej—26.

Efter det protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 175, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 97 ja och 87 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 192 ja och 113 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionen.

Herr statsrådet *Rosén* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 153, angående pensionering av vissa i försvarsväsendets tjänst anställda eller förut anställda personer.

Företogs jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 16 punkten 2 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må för budgetåret 1927—1928 anvisa dels för bedrivande av tekniskt-vetenskaplig forskningsverksamhet inom kraft- och bränsleområdet ett extra reservationsanslag av 100,000 kronor, dels ock för utförande genom ingenjörsvetenskapsakademiens försorg av flygtekniska undersökningar ett extra anslag av 20,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen, i likhet med andra kammaren, beslutat att dels för bedrivande av tekniskt-vetenskaplig forskningsverksamhet inom kraft- och bränsleområdet m. m. för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra reservationsanslag av 100,000 kronor, dels ock avslå Kungl. Maj:ts förslag om särskilt anslag för utförande genom ingenjörsvetenskapsakademiens försorg av flygtekniska undersökningar.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser och voteringspropositionen uppläst, verkställdes omröstningen medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 80;

Nej — 34.

Efter det protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 176, som upplästes

och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 85 ja och 99 nej, samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 165 ja och 133 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionen.

Föredrogos och hänvisades till första särskilda utskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

- nr 102, med förslag till kommunalskattelag m. m.;
- nr 103, med förslag till förordning om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt;
- nr 104, med förslag till förordningar om kommunal progressivskatt och om utjämningskatt; samt
- nr 105, med förslag till lag om skogsaccis.

Föredrogs och hänvisades till andra särskilda utskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 116, angående omorganisation av det högre skolväsendet m. m.

Föredrogs och hänvisades till första särskilda utskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 134, med förslag till förordning om skatt vid utskiftning av aktiebolags och solidariska bankbolags tillgångar.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 138, angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och Härnösands stad; samt
nr 145, angående ersättningsbyggnad för flottan.

Föredrogs och hänvisades till första särskilda utskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 146, med förslag till lag om ändrad lydelse av 19, 20 och 21 §§ i lagen den 9 december 1910 (nr 141, sid. 27) om reglering av prästerskapets avlöning.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran andra lagutskottets utlåtanden nr 3—5.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 2, i anledning av väckta motioner om åtgärder för snabbare offentliggörande av valresultaten vid landstingsval och kommunalfullmäktigeval.

I två likalydande motioner, nr 72 i första kammaren av herr *Möller* m. fl. och nr 125 i andra kammaren av herr *Vennerström* m. fl., hade hemställts, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla, att den i riksdagsskrivelsen 319 år 1924 begärda utredningen om sådan ändring i lagen om val till riksdagen, att resultatet av val till andra kammaren tidigare än nu skedde bleve bekant, måtte utsträckas att omfatta även landstingsval och kommunalfullmäktigeval samt att av utredningen föranledda förslag måtte snarast möjligt för riksdagen framläggas.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen i anledning av förevarande motioner måtte i skrivelse till Kungl.

Ang. snabbare offentliggörande av vissa valresultat.

Ang. snabbare offentliggörande av vissa valresultat. (Forts.)

Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning, huruvida sådana ändringar kunde vidtagas i gällande föreskrifter angående landstingsval och kommunalfullmäktigeval, att utgången av dessa val tidigare än nu skedde bleve känd, ävensom för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Reservation hade avgivits av herrar *Stendahl*, *Magnusson* i Tumhult och *Björkman* beträffande motiveringen.

Herr Stendahl: Som kammarens ledamöter torde finna, avser motionen att genom skrivelse till Kungl. Maj:t försöka att få fram nya bestämmelser beträffande röstsammanräkning vid landstingsmannaval och kommunalfullmäktigeval, i syfte att valresultaten, särskilt beträffande de förra, skulle bli tidigare kända än vad hittills varit fallet, då man genom ett dylikt förfarande möjligen skulle något stimulera deltagandet i valen. Är det så, att en åtgärd som den här motionsvis föreslagna skulle åstadkomma det åsyftade resultatet — något som jag i och för sig ej vill bestrida möjligheten av — är naturligtvis själva saken värd att beaktas, ity att ett mera livligt deltagande i valen är mycket eftersträfvansvärt.

Utskottet har tänkt sig saken så, att när valförrättningen i de respektive valdistrikten vore färdig, skulle valförrättaren bryta de förseglade kuverten och göra en rösträkning, d. v. s. han skulle räkna samman röstsedlarnas antal under de olika partibeteckningarna. Sedan detta vore gjort, skulle han stoppa in röstsedlarna i respektive brutna kuvert. Det hela skulle, på sätt som nu sker, förseglas och inskickas till Konungens befallningshavande, där den slutgiltiga röstsammanräkningen skulle äga rum. Däremot har man i utskottet varit fullständigt på det klara med olämpligheten av att de respektive valförrättarna i valdistrikten skulle ingå på någon som helst prövning av valsedlarnas giltighet. Man har menat, att valsedlarnas giltighet är en sak, som under alla förhållanden måste provas enhetligt, d. v. s. hos den myndighet, som har att verkställa och som bär ansvaret för den slutgiltiga röstsammanräkningen. Under denna förutsättning måste resultatet rätt ofta bli, att siffrorna vid den första rösträkningen av vederbörande valförrättare i de respektive valdistrikten komma att visa sig mycket, mycket opålitliga, ity att de icke äro exakta, och i många fall, där valresultatet står och väger, kan en sådan första rösträkning mycket lätt visa fullständigt motsatt resultat till det, som man kommer till vid den slutgiltiga röstsammanräkningen.

Under sådana förhållanden har jag svårt att se, vad den verkliga, praktiska nyttan med en förfaringsmetod, sådan som den här föreslagna, skall vara. Om det inte funnits andra skäl än dessa, som enligt min uppfattning tala emot förslaget, så skulle jag inte ha reserverat mig, men det viktigaste man enligt min mening kan anföra emot en förfaringsmetod sådan som den här föreslagna är, att om man skulle gå in för vad konstitutionsutskottet här ifrågasätter, skulle enligt min uppfattning dörrarna öppnas på vid gavel för valbedrägerier i nästan hur stor skala som helst. Det är ju mycket enkelt att göra den saken på det sättet, att det blir andra valsedlar, som läggas in i kuverten, än dem som plockas ur. Det ligger så svindlande nära till hands, att ett sådant valtrick med den metoden skulle kunna göras vid lämpliga tillfällen och av personer, som funne det lämpligt, och det är en metod, som jag, när man som hittills åtminstone försöker att skaffa sig skydd, inte bara för valhемlighетens bevarande, utan även för valsäkerheten, den så att säga rättsliga procedurens säkerhet, inte vill vara med om att tillstyrka.

Däremot kan jag naturligtvis inte ha något emot den kläm, som utskottet kommit till, och det är ju tämligen självklart, att om man skulle kunna få de

respektive valdistrikten i samma valkrets att förrätta sina val på ungefär samma tid, så skulle dessa valsedlar från de respektiva valdistrikten kunna samlas mycket snabbt hos vederbörande röstsammanräknande myndighet, d. v. s. hos Konungens befallningshavande, och där mycket tidigare än som hittills ofta skett tagas under behandling, vilket i sin tur medgäve ett skyndsammare offentliggörande av resultatet.

Med hänvisning till vad jag här har anfört, herr greve och talman, yrkar jag bifall till utskottets kläm, men hemställer, att det tredje stycket på sid. 3 i utlåtandet, som börjar »Utskottet finner sig alltså böra hemställa» och slutar med »röstsammanräkningen genom vederbörande valmyndigheter» måtte utgå.

Herr von Geijer: Då den siste ärade talaren här gav uttryck för en viss opposition mot konstitutionsutskottets utlåtande, vände han sig inte mot den principiella hållning, som utskottet hade intagit, d. v. s. att gå motionärernas önskingar till mötes och i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att undersökning måtte ske och åtgärder vidtagas för att utröna, huruvida man inte skulle kunna bekvämare och lättare få reda på valresultaten än på sätt som nu sker. Där emot vände sig den ärade talaren emot det stycke, som finnes på sid. 3 i utlåtandet och som berör de utvägar, som konstitutionsutskottet föreslagit och som han anser vara olämpliga.

Jag vill häremot kanske först och främst framhålla, att är det några anmärkningar att göra mot detta, torde de i viss mån komma något sent, ty redan år 1924 beslöt riksdagen som bekant att avläta skrivelse till Kungl. Maj:t med framhållande just av de synpunkter, som herr Stendahl nu framlagt. Det hade kanske varit skäl att i det sammanhanget komma fram med sina erinringar i denna del, ty det torde väl inte vara överdrivet att säga, att det nu föreliggande förslaget får betraktas som en ren konsekvens av vad riksdagen beslöt år 1924. Det torde väl ej vara alldeles omöjligt — och om jag inte är oriktigt underrättad förhåller det sig även så — att dessa synpunkter redan beaktats av Kungl. Maj:t, då riksdagens skrivelse av 1924 nödvändigtvis måst medföra undersökning jämväl av kommunala val och framför allt av landstingsval, vilka stå i så nära samband med valen till riksdagen, att bestämmelser av enahanda art ofrånkomligen måste finnas på båda hållen.

Däremot var det nog ett litet missförstånd av den ärade talaren att säga, att utskottet väl inte tänkt sig, att dessa valförrättare, när de tagit ut sedlarna ur kuverten och gjort sammanräkningen efter gruppering i A-, B- och C-grupper, som det heter i vallagen, skulle sticka in dem i samma kuvert, ty det torde vara omöjligt. Därav följer, det kan inte nekas, att dessa valförrättare i distrikten måste i viss mån vidtaga en kassation av sedlarna, men inte vidare, utan det var meningen, att de skulle lägga in dem i hållfast omslag och skicka in dem till vederbörande centrala sammanräkningsmyndighet.

Emellertid äro dessa förslag bara förslag. Det är ju ett skrivelseförslag, ingenting annat, om att det borde göras en utredning. Jag vet nog, att, när det kommer förslag om en skrivelse och det säges: »Ja, men det är ju bara en skrivelse; det är inte farligt att låta den gå», den invändningen mången gång göres — jag har själv gjort den — att skrivelseförslaget i fråga innehåller ett verkligt principiellt uttalande. Men här är det inte så. Här begär man att få ett lagförslag, som vi sedan kunna granska i minsta detalj. Finna vi det förslag, som Kungl. Maj:t kommer med, olämpligt och föreligger den fara, som herr Stendahl talat om, ja, då blir det alltid tid att reagera mot förslaget. Men jag vill upppepa, herr greve och talman, att den anvisning, som här är gjord, innebär precis detsamma som riksdagsskrivelsen 1924, inte ett spår därutöver har konstitutionsutskottet föreslagit, och kan dylikt äga rum i fråga om de svårare valen, så torde det även kunna äga rum vid de lättare valen.

Ang. snabbare offentliggörande av vissa valresultat. (Forts.)

Ang. snabbare
offentlig-
görande av
vissa
valresultat.
(Forts.)

Jag för min del yrkar därför, herr greve och talman, att konstitutionsutskottets utlåtande måtte i sin helhet godkännas.

Herr **Möller**: Herr talman! Jag kan icke neka till, att jag blev något överraskad, då jag hörde herr Stendahls huvudargument mot tanken, att i förevarande fall en preliminär röstsammanräkning skulle kunna företagas av valförrättarna i de särskilda valdistrikten. Om man hade sagt, att valhemligheten i en viss grad skulle kunna äventyras, därför att man lättare skulle kunna utforska, huru enskilda personer röstat, eller om man hade bestritt dessa valförrättares kompetens att överhuvud taget företaga en preliminär röstsammanräkning, så skulle jag visserligen icke ansett, att dessa skäl varit synnerligen starka, men jag skulle i alla fall ha betraktat dem såsom argument. Herr Stendahl har emellertid givit uttryck åt en nattsvart pessimism beträffande den mänskliga naturen, då han påstått, att man här skulle öppna portarna på vid gavel för de ruskigaste bedrägerier — det var ju det, som låg under hans anförande — och att valförrättaren, när han tagit ut valsedlarna ur valkuverten och sammanräknat rösterna, skulle kunna ha en massa reservsedlar till förmån för något visst parti, som han ville gynna, och sticka in dessa i valkuverten i stället för de ursprungliga valsedlarna, och detta kan jag verkligen icke betrakta såsom något argument. Allting kan visserligen ske, men herr Stendahl får ursäktas mig, att jag icke kan tro, att valsedelsvindeln skulle komma att bli en vana i Sveriges land. Att för sitt parti nitiska valförrättare skulle lockas till svindlerier, som, såsom jag tror, skulle komma att ganska kännbart bestraffas och som, såvitt jag förstår, icke i något fall skulle kunna undgå att upptäckas — en möjlighet härtill skulle kanske vara för handen, om det hängde på en eller två röster, men så snart det funnes någon större röstskillnad, skulle det icke kunna undgå att upptäckas — är en argumentation, som jag, det får jag uppriktigt erkänna, har svårt att taga på allvar.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Greve **Spens**: Herr talman! Jag ber att få framhålla några praktiska svårigheter, som enligt min mening skulle komma att yppa sig vid den förberedande röstsammanräkning, som det här är fråga om.

Denna röstsammanräkning skulle säkerligen, på sätt som föreslagits i ett inom justitiedepartementet upprättat förslag till bestämmelser i anledning av riksdagens skrivelse av år 1924, komma att verkställas av valnämnden omedelbart efter valets slut. Valnämndens ledamöter äro ofta trötta efter valet, och huru lätt skulle det t. ex. icke kunna inträffa, att en dubbel valsedel komme att uppfattas endast såsom en sedel och läggas bland övriga valsedlar. Då Konungens befallningshavande sedermera skulle sammanräkna rösterna, komme det att bli två valsedlar av denna dubbla sedel. Det förekommer i ganska stor utsträckning, att valkuvert innehålla två å tre röstsedlar. Det är då givet, att det antal valkuvert, som vore upptaget i valnämndens protokoll, icke komme att stämma med antalet röstsedlar vid sammanräkningen hos Konungens befallningshavande.

Enligt det inom justitiedepartementet upprättade förslaget, över vilket länsstyrelserna yttrat sig, skulle valnämnden, såsom nyss antytts, lägga särskilt för sig alla valsedlar, som uppenbarligen, enligt nämndens åsikt, skulle komma att kasseras, och vid insändande av handlingarna till länsstyrelsen skulle sådana valsedlar, åter inlagda i sina öppnade kuvert, inneslutas i ett särskilt större kuvert. Att valnämnden skulle ingå på något bedömande av valsedlarnas giltighet synes mig vara en ganska betänklig sak, och ett sådant bedömande kan ju aldrig bli definitivt. Att sådana valsedlar, som nämnden anser uppenbart böra

ogillas, skulle läggas särskilt, skulle kunna föranleda sammanblandning på ett eller annat sätt, kanske genom omskakning under postbehandling, och valtrassel skulle kunna uppstå. Det skulle kunna föranleda skriftväxling mellan länsstyrelsen och valnämnden, och härigenom skulle måhända röstsammanräkningen hos länsstyrelsen komma att bli fördröjd.

Ang. snabbare offentliggörande av vissa valresultat.
(Forts.)

Enligt en år 1926 vidtagen ändring i kommunallagarna skall, om i ett valkuvert finnas två lika lydande valsedlar, *en* av dessa sedlar räknas såsom giltig. Ett särskiljande av dessa bägge sedlar synes ej böra få äga rum vid en förberedande sammanräkning.

Det är enligt min mening icke uteslutet, att valsmussel skulle komma att ske vid en förberedande röstsammanräkning. Detta behöfve icke ske därigenom, att valnämndens ledamöter gjorde sig skyldiga till valsmussel, ehuru det händer ganska ofta på landet, att samtliga ledamöter av valnämnden tillhöra ett och samma parti, och man skulle kunna tänka sig, att detta förhållande skulle kunna giva anledning till valsmussel. Bara detta att valnämndens ledamöter äro trötta kan tänkas föranleda valsmussel, utan att valnämndens ledamöter äro direkt skuld därtill.

Vidare, om förberedande röstsammanräkning skulle verkställas av någon annan än Konungens befallningshavande, så komma icke valkuverten att granskas av Konungens befallningshavande utan granskas slutgiltigt vid den förberedande sammanräkningen. Det tjänar då ingenting till att, såsom det nu är stadgat, stämpa valkuverten med valdistriktets namn.

För min del tycker jag, att det för ästadkommande av ett snabbt tillkännagivande om politiska vals utgång skulle vara lämpligast *dels* att det stadgas, att valnämnd skall senast dagen efter valets förrättande insända handlingarna till Konungens befallningshavande, och *dels* att föreskrift lämnas, att Konungens befallningshavande skall ofördröjligen låta verkställa röstsammanräkningen. Denna sistnämnda föreskrift kan meddelas genom en skrivelse från justitiedepartementet.

Med anledning av vad jag nu yttrat ber jag, herr talman, att få förorda bifall till herr Stendahls yrkande.

Herr Reuterskiöld: Herr greve och talman! Den siste ärade talaren talade om ett förslag i en annan fråga, vilket ännu icke föreligger inför riksdagen. När det kommer före, kommer konstitutionsutskottet — och då blir det tids nog — att tala om det sätt, på vilket riksdagens skrivelse av år 1924 blivit behandlad och föranlett förslag. Men detta hindrar icke, att vi nu skriva i denna andra fråga och i den begära utredning. Huruvida den utredningen sedermera kommer att giva samma resultat som det av den ärade talaren nu kritiserade i den förra frågan eller ett resultat, som ansluter sig till den granskning, som kommer att äga rum av det första förslaget inom konstitutionsutskottet, det är nu omöjligt att säga. Men förmånligt är väl i alla fall, att man redan nu går in till Kungl. Maj:t och begär utredning av dessa följdfrågor. Innehållet av de blivande förslagen har ju utskottet icke talat om.

Jag ber, herr greve och talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande utskottets i det nu ifrågavarnade utlåtandet gjorda hemställan endast yrkats bifall till densamma. Rörande motiveringen hade däremot framställts olika yrkanden, till vilka herr talmannen ville återkomma efteråt.

På gjord proposition bifölls till en början utskottets hemställan.

Vidkommande motiveringen, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att densamma skulle godkännas, dels ock, av herr *Stendahl*, att motiveringen skulle

Ang. snabbare offentliggörande av vissa valresultat (Forts.) godkännas med den ändring, att det stycke, som började med orden »Utskottet finner», uteslötes.

Sedermera gjordes propositioner enligt dessa båda yrkanden; och förklarades propositionen på godkännande av utskottets motivering vara med övervägande ja besvarad.

Herr talmannen uppstod nu och avlägsnade sig, varefter ledningen av kammarens förhandlingar övertogs av herr förste vice talmannen.

Föredrogos ånyo konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av väckt motion angående meddelande av bestämmelser om storlek och beskaffenhet av valsedlar; samt

nr 4, i anledning av väckt motion om viss ändring i stadgan om proportionellt valsätt vid vissa val inom landsting och stadsfullmäktige m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. avlöningsreglementet för officerare och underofficerare m.fl. Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till avlöningsreglemente för officerare och underofficerare samt civilmilitära beställningshavare på aktiv stat m. fl. vid försvarsväsendet jämte i ämnet väckta motioner.

Uti en till riksdagen avlåten, den 4 januari 1927 dagtecknad proposition, nr 7, vilken för förberedande behandling hänvisats till statsutskottet, hade Kungl. Maj:t, under återopande av det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen

dels godkänna det vid samma protokoll såsom bilaga fogade förslag till avlöningsreglemente,

dels medgiva, att avlöningsreglementet den 29 juni 1921 (nr 388) för officerare och underofficerare samt civilmilitära beställningshavare på aktiv stat m. fl. vid armén och marinen finge med däri gjorda ändringar äga provisorisk giltighet från och med den 1 juli 1927 till dag under budgetåret 1927—1928, som Kungl. Maj:t bestämde,

dels ock slutligen medgiva, att ekiperingshjälp finge enligt av departementschefen angivna grunder utgå till officer, underofficer samt vederlike, vilken vore skyldig att i tjänsten bära uniform, vid första anställningen såsom sådan.

Härjämte hade till utskottet remitterats följande i anledning av förevarande proposition väckta motioner, nämligen

nr 132 i första kammaren av herr *C. G. Hammarskjöld*, vilken hemställt, att riksdagen med ändring av de i Kungl. Maj:ts förslag till definitivt avlöningsreglemente för officerare och underofficerare m. fl. på aktiv stat intagna löneplanerna och tjänstledighetsavdragen måtte besluta att godtaga vid motionen fogade löneplaner och tjänstledighetsavdrag och att i samband härmed anslaget för avlöning till personal vid staber och truppförband m. fl. år 1927—1928 måtte höjas med erforderligt belopp;

nr 259 i andra kammaren av herr *N. Holmström* i Gävle, vilken hemställt, att riksdagen måtte besluta i avlöningsreglemente för officerare och underofficerare samt civilmilitära befattningshavare på aktiv stat införa bestämmelse

dels därom, att officer och underofficer samt motsvarande civilmilitär befattningshavare skulle äga under sjukdom åtnjuta oavkortad lön under 45 dagar utöver den tid han av annan anledning åtnjutit semester, och

dels därom, att lönebeloppet till subalternofficer, som vunnit befordran till kapten i regementet (kåren o. s. v.) skulle utgå från och med 16. tjänsteåret enligt 7. löneklassen samt fr. o. m. 19. tjänsteåret enligt 8. löneklassen samt att motsvarande bestämmelse skulle göras jämväl för sergeant, som vunnit befordran till fanjunkare i regementet (kåren o. s. v.); samt

nr 260 i andra kammaren av herr *H. K. V. Bäcklund*, vilken hemställt, att riksdagen måtte bifalla vad försvarsväsendets lönenämnd föreslagit beträffande anställningsform, avlönning och placering i tjänsteförteckning av maskinister och eldare vid arméns truppförband.

*Ang.
avlönings-
reglementet
för officerare
och under-
officerare m.fl.
(Forts.)*

I detta sammanhang hade utskottet jämväl till behandling upptagit den till utskottet remitterade, av herrar *J. Fjellman* och *B. Holmgren* inom andra kammaren väckta motionen nr 131, vari hemställdes, att musikdirektörerna vid Livregementet till häst i Stockholm, Göta artilleriregemente i Göteborg, Smålands artilleriregemente i Jönköping och Karlsborgs artilleriregemente ävensom de vid kustartilleriet å Oscar-Fredriksborg och i Karlskrona placerade musikflagjunkarna måtte uppflyttas i lönegraden O 2.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte

a) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och den av herr Fjellman och Holmgren väckta motionen II: 131 ävensom med avslag å herrar C. G. Hammarskjölds, Holmströms i Gävle och Bäcklunds berörda motioner (I: 132, samt II: 259 och 260) godkänna det vid statsrådsprotokollet över försvarsärenden den 4 januari 1927 såsom bilaga fogade avlöningsreglementet med av utskottet beträffande lön till viss musikpersonal vid armén och marinen förordad ändring i den till reglementet hörande tjänsteförteckningen;

b) medgiva, att avlöningsreglementet den 29 juni 1921 (nr 388) för officerare och underofficerare samt civilmilitära beställningshavare på aktiv stat m. fl. vid armén och marinen finge med däri gjorda ändringar äga provisorisk giltighet från och med den 1 juli 1927 till den dag under budgetåret 1927—1928, som Kungl. Maj:t bestämde;

c) medgiva, att ekiperingshjälp finge i enlighet med i statsrådsprotokollet angivna grunder utgå till officer, underofficer samt vederlike, vilken vore skyldig att i tjänsten bära uniform, vid första anställningen såsom sådan.

Herr **Hammarskjöld, Carl Gustaf**: Herr greve och talman! Utskottet börjar sitt utlåtande med att erinra om, att chefen för finansdepartementet i årets statsverksproposition ställt i utsikt en allmän lönerevision, och utskottet yttrar vidare: »I samband därmed torde åtskilliga jämkningar i nu gällande avlöningsbestämmelser jämväl komma under omprövning. Vid sådant förhållande synas även vissa i det militära avlöningsreglementet ingående bestämmelser i avseende å såväl lönebelopp som i övrigt samtidigt komma under förnyad granskning. På grund härav har utskottet icke ansett det av herr C. G. Hammarskjöld motionsvis framställda förslaget om vidtagandet av vissa ändringar i löneplanerna och tjänstledighetsavdragen för den militära personalen böra nu upptagas till avgörande. Prövningen av dessa frågor synes nämligen utskottet böra anstå till den i utsikt ställda allmänna lönerevisionen.»

Utskottet gör alltså gällande, att med prövningen av de i min motion berörda frågorna bör anstå till den i utsikt ställda allmänna lönerevisionen. Med anledning härav tillåter jag mig uttala en bestämd förhoppning, att vid denna prövning skall komma att beaktas den uppfattning, åt vilken jag vid olika tillfällen och senast i den i detta sammanhang berörda motionen till årets riksdag givit uttryck.

*Ang.
avlönings-
reglementet
för officerare
och under-
officerare m.fl.*

(Forts.)

Herr **Vennersten**: Herr greve och talman! Jag ber att få förena mig med den ärade motionären i den förhoppning, åt vilken han nyss givit uttryck, och tillika uttala min förvissning om, att de synpunkter, som i motionen blivit framförda, skola komma att vinna behörigt beaktande vid en blivande prövning.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 18, i anledning av väckt motion om personligt lönetillägg åt majoren J. G. H. Schmiterlöw;

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss ändring i grunderna för förvaltningen av den i 19 § av lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete omförmälda fond m. m.;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående restitution i visst fall av för mycket erlagd arvsskatt;

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av kronans rätt till danaarv efter hemmansägaren Nils Peter Svensson från Ullevi;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till fonden för räntefria studielån; samt

nr 23, i anledning av väckt motion om understöd åt avlidne linjearbetaren vid Trollhätte kraftverk E. G. M. Larssons efterlämnade änka Anna Karolina Larsson, född Ullman.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 4, angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande bankoutskottets utlåtande nr 5, angående verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 3 och 4.

Lades till handlingarna.

Punkten 5.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande bankoutskottets utlåtande nr 6, angående verkställd granskning av riksgäldskontorets styrelse och förvaltning.

Punkterna 1—5.

Lades till handlingarna.

Punkten 6.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av emeritilöner för biskopar.

*Ang.
emeritilöner
för biskopar.*

I en till riksdagen avlåten, den 4 januari 1927 dagtecknad proposition, nr 25, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av dels propositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokollen över ecklesiastikärenden för den 23 september 1926 och berörda den 4 januari, dels ock kyrkomötets, propositionen jämväl bilagda skrivelse den 28 oktober 1926 (nr 17), föreslagit riksdagen besluta,

dels att från biskopslöneregleringsfonden skulle utgå två emeritilöner till biskopar, vardera emeritilönen å 9,000 kronor, jämte dyrtidstillägg efter enahanda grunder, som gällde för f. d. befattningshavare i statens tjänst med s. k. ny pension,

dels ock att för åtnjutande av sådan emeritilön skulle gälla vissa angivna villkor och bestämmelser.

Ifrågavarande proposition hade hänvisats till bankoutskottets förberedande behandling.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 25.

Herr Reuterskiöld: Herr talman: mina herrar! Då jag begärt ordet vid detta betänkande, har jag fått herr talmannens tillstånd att yttra mig även rörande de två närmast efterföljande betänkandena, enär dessa tre betänkanden hänga rätt nära tillsammans.

Anledningen till, att jag begärt ordet, är väsentligen den, att det har överraskat mig något, att bankoutskottet icke har funnit, att remissen till utskottet i detta fall egentligen har skett utan tillräckligt övervägande från kammarens sida, och att bankoutskottet icke begagnat sig av den rätt, som det har, att återlämna motioner, som icke höra till dess behandling. Bankoutskottet har icke ens begagnat sig av den möjligheten, som också funnits, att bilda ett sammansatt utskott med det utskott, som här möjligen varit behörigt.

Det synes mig vara av vikt, att frågor om, vilket utskott som skall behandla ett ärende, bli noggrant klargjorda, och i all synnerhet synes det mig vara viktigt, att riksdagsordningens i många avseenden underliga bestämmelser angående remiss av ärenden till utskott icke komma att tolkas på sådant sätt, att ärenden, som höra tillsammans, onödigtvis komma att bli skilda åt.

I det här föreliggande fallet rörande biskoparnas emeritilöner har man anlagt pensionssynpunkten, och därför har man hänvisat denna fråga till bankoutskottet. Men, mina herrar, det gäller icke här en pensionsfråga, utan det gäller frågan om användande av en fond, nämligen biskopslöneregleringsfonden. Det är fråga om de medel, som denna fond avkastar, och sådana frågor ha hittills alltid behandlats av statsutskottet. Biskopslöneregleringsfonden är bildad av medel, som tillhört de olika stiftens biskopsstolar i och för avlönande av biskoparna. I åttonde punkten av det reglemente, som gäller för fonden, heter det som följer: »Biskopslöneregleringsfondens årliga inkomster må ej till an-

Ang.
emeritlöner
för biskopar.
(Forts.)

nat än här uppgivna ändamål disponeras, varemot å densamma uppkommande behållningar må av Kungl. Maj:t användas till sådana utgifter, som av denna lönerreglering kan bli en nödvändig följd att tjäna till dess fortskyndande.» Den omständigheten, att man för ett särskilt fall i full överensstämmelse med grundtankarna använder medel ur denna fond till emeritlöner åt biskoparna, är icke detsamma som att frågan därom är en pensionsfråga. Om man läser vad grundlagen säger, heter det i § 41 riksdagsordningen, att »utskottet skall undfå del av Konungens angående statsverkets tillstånd och behov avlätna proposition vad angår pensions- och indragningsstaterna» — denna fråga angår varken pensions- eller indragningsstaterna, utan det gäller här användningen av en fond, vars avkastning ej kommer till synes i statsregleringen — »och med anledning därav liksom ock med avseende å de från kamrarna dit hänvisade frågor rörande pensionsväsendet avgiva utlåtanden och förslag». Pensionsväsendet avser sådana frågor, som överhuvud taget hava med statsregleringen att göra, men denna har inte ett spår att göra med statsregleringen. Men det förhåller sig dessutom så, att om man skall använda en fonds avkastning för ett visst ändamål, bör det utskottet hava hand om frågan, som har att överhuvud taget avgiva utlåtande angående fondens användning, eljest blir behandlingen av fonden osäker och man kan icke få till stånd någon enhetlig behandling av ärendena.

Under sådana förhållanden finner jag det vara ganska underbart, att utskottet icke i detta fall vidtagit den naturligaste åtgärden, som hade varit att återlämna ärendet. I stället har utskottet strukit under en punkt, som ur pensions-synpunkt är fullt naturlig och förklarlig, men som i detta sammanhang, när man ser saken ur biskopslönerregleringsfondens synpunkt, är absolut otillätlig. Utskottet anlägger nämligen den synpunkten, att biskoparna icke hava erlagt några pensionsavgifter för sin pensionering, och stryker under detta på sid. 6 i motiveringen särskilt med hänsyn till frågan om avvägningen av pensionsbeloppet. Föredragande departementschefen däremot har varit inne på en alldeles riktig tankegång, återgiven på sid. 4 i utskottsutlåtandet, då han talar om benämningen *emeritlöner* och säger: »Häri genom framhålles skillnaden från egentlig pension, till vilken vederbörande är skyldig att bidra med föreskrivna pensionsavgifter.» I själva verket förhåller det sig så, att de medel som komma till användning hava tagits från biskopslönerna, vilka därigenom blivit nedsatta. Om medlen sedermera användas till emeritlöner åt biskoparna, kan detta alls icke bliva ett likartat förhållande med vanlig pensionering. Genom remissen till bankoutskottet har man sålunda fått en synpunkt anlagd, som alls inte hör hit. Det förhåller sig ju också på det sättet, att biskoparnas emeritlöner verkligen göra skäl för namnet, rent sakligt sett, ty även om biskopen liksom prästen tagit avsked, bibehåller han likväl sitt ämbete och kan i trots av sitt avskedstagande hava prästerliga och episkopala funktioner. Detta är icke alls händelsen med vanliga pensionstagare, utan situationen är här en helt annan.

Men ännu värre blir det, om man ställer detta i sammanhang med de remisser, som skett i de två andra fallen, ty där gäller det *lagändringar*, och den lag som avses faller under inga förhållanden under bankoutskottet. Med avseende å den lagstiftning, som bankoutskottet har att handlägga, heter det i mom. 2 av § 41 riksdagsordningen: »Utskottet tillkommer ock att meddela utlåtanden och avgiva förslag i anledning av de från kamrarna hänvisade frågor om stiftande, ändring, förklaring eller upphävande av lagar och författningar rörande såväl riksbanken som andra bankinrättningar samt om rikets mynt.» Jag har aldrig haft någon aning om, att prästlönerregleringsfonden eller kyrkofonden varit någon bankinrättning, men endast under denna förutsättning har lagen om emeritlöner för präster och vad därmed sammanhänger kunnat komma att

remitteras till bankoutsittet. Det synes mig vara uppenbart, att lagfrågor, som gälla användningen av prästlönerregleringsfonden, vilken ju övergått i kyrkofonden, framför allt måste bedömas av lagutskottet, eftersom lagutskottet har hand om hela vår kyrkorätt. Att splittra kyrkorätten på bankoutsittet, statsutskottet och lagutskottet och — mina herrar — även på jordbruksutskottet är väl ändå inte rimligt: här har ett förslag angående upplåtande av mark å ecklesiastik jord gått till jordbruksutskottet. Det är också en lagstiftningsfråga, men enligt grundlagen har jordbruksutskottet ingenting med denna lagstiftning att göra. Det är ingen statsregleringsfråga utan en lagfråga, och de lagfrågor, som äro upptagna för jordbruksutskottets vidkommande, omfatta inte alls denna fråga. Jag måste säga mig, att detta är ett ytterst betänkligt sätt att splittra vad som hör ihop. Framför allt då det gäller kyrkofondens mångfaldiga användning i övrigt, skall det utskott, som har att handlägga lagfrågor, också handlägga dessa.

I den brådska, som äger rum särskilt i första kammaren, där vi ju icke bruka bordläggning avlämnade propositioner utan omedelbart remittera dem, förefaller det mig helt naturligt, att ett feltag kan äga rum. Men att utskottet icke rättat till detta förhållande, då det är så uppenbart felaktigt som i detta fall, har så pass mycket förvånat mig, att jag ansett det vara nödvändigt att taga upp frågan till påpekande i kammaren.

Nu vet jag fullväl och är viss om, att bankoutsittets ordförande kommer att säga, att vissa av dessa frågor förut gått till bankoutsittet. Det har visserligen icke varit frågor om emeritilöner till biskopar, ty de ha förr gått till statsutskottet, om det än var i den tid, då den nu förefintliga regeln ej fanns i den paragraf, som avhandlar bankoutsittets funktioner. På en sådan invändning att man har gjort så förr vill jag endast hänvisa till den femtonde av våra domareregler, där det heter: »Oseder bör ingen hjälpa, det är: ingen kan hjälpa sin sak därmed, att han säger många vara, som så göra som han gjort haver, efter det finnes vara emot lagen, det som han gjort haver.»

Jag tillåter mig i detta fall, herr talman, i den nu föreliggande frågan till understrykande av den synpunkt, som jag här framhållit, hemställa om bifall till utskottets kläm men om strykande av det stycke, som börjar längst ned på sid. 5 i utskottets utlåtande med orden: »Om utskottet således kommit till den uppfattningen» — eftersom det är ovidkommande pensionssynpunkter — och som slutar med orden: »frågan om en ny definitiv löneroglering för biskoparna». Denna fråga har utskottet icke att göra med, utan den tillkommer annat utskott. Jag hemställer alltså om strykning av detta stycke. Därvid förbiser jag icke, att samma stycke innehåller åtskilligt, som man kan vara med om och som i så fall kommer att falla bort. Jag kan mycket väl förstå, om kammaren icke kommer att bifalla ett sådant yrkande, men jag har ansett mig böra göra det just därför, att det synes mig vara så självklart, att det icke behöver stå där, i den mån det är riktigt, och i den mån det är oriktigt. bör det icke finnas kvar.

Jag ber sålunda att få yrka bifall till utskottets hemställan med strykning av denna del av motiveringen.

Herr Svensson, Carl: Herr talman! Jag måste uttrycka min förvåning över att detta anförande icke hölls, då ifrågavarande propositioner remitterades till bankoutsittet. Det hade väl varit den riktiga tidpunkten för en anmärkning av det slag, som här är framställd.

Bankoutsittet har emellertid prövat sin behörighet att behandla dessa ärenden och har därvidlag tagit hänsyn till den omständigheten, att innan pensionsärendena i allmänhet överflyttades till bankoutsittet, voro desamma — uppenbarligen såsom pensionsärenden — föremål för statsutskottets handläggning. Vidare ha vi tagit hänsyn till den omständigheten, att bankoutsittet efter år

Ang.
emeritilöner
för biskopar.
(Forts.)

Ang.
emeritlöner
för biskopar.
(Forts.)

1910 vid olika tillfällen behandlat ärenden av det slag, varom här är fråga. Det har sålunda utbildat sig en praxis, och utskottet har icke funnit anledning att på det sättet desavuera talmännen i båda kamrarna, att utskottet velat återlämna ärendena till kamrarna. Det är väl för övrigt en öppen fråga, huruvida ett sådant återlämnande verkligen skulle hava lett till att propositionerna blivit remitterade till något annat utskott.

När nu emellertid herr Reuterskiöld för att ge eftertryck åt den av honom uttalade principella uppfattningen om vilket utskott i riksdagen, som borde behandla denna fråga, yrkar strykning av viss del av motiveringen, ber jag att få vända mig mot detta yrkande. Motiveringen är, såsom herrarna säkerligen hava funnit vid genomläsandet av utskottsutlåtandet, av den beskaffenhet, att den faktiskt ingår såsom ett viktigt led i den kompromiss, som tagit sig uttryck i ett enhälligt utskotts tillstyrkande av själva yrkandet. Hade det varit så, att riksdagen icke kunde hava antagits vara villig att uti sin skrivelse i fråga om den nu föredragna propositionen ge uttryck åt den meningen, att det, som här torde komma att beslutas, är att betrakta såsom ett provisorium, hade säkerligen åtskilliga ledamöter ställt sig avvisande mot vad Kungl. Maj:t föreslagit. Med hänsyn till detta kan jag icke finna det vara riktigt att stryka någon del av denna motivering.

När professor Reuterskiöld för övrigt fäst sig vid, att utskottet motiverat sin mening därom, att den emeritlön, som här är föreslagen, måhända är väl högt tilltagen, med att vederbörande i detta fall icke betala pensionsavgifter, så vill jag påpeka, att utskottets ifrågavarande yttrande är ett direkt svar på vad Kungl. Maj:t anför i propositionen, där man motiverat beloppet 9,000 kronor med en hänvisning till vad som utgår i pension till landshövdingarna. Man har mot detta velat anmärka, att då i här ifrågavarande fall inga pensionsavgifter betalas, kunde beloppet följaktligen böra sättas något lägre.

Jag ber, herr talman, att få hemställa om bifall ej blott till vad utskottet yrkat utan även till utskottets motivering.

Herr Reuterskiöld: Utskottets ärade ordförande har nu sist framhållit, att vid en jämförelse med pensionerna till landshövdingarna, som betala pensionsavgifter, biskopspensionerna kunna synas väl höga, därför att biskoparna icke betala pensionsavgifter. Ja, det är ju ett fullkomligt belägg på vad jag nyss sade, att bankoutskottet anlägger synpunkter, som icke ha det ringaste med biskopslöneregleringsfonden att göra. Jag vet icke, att landshövdingarna hava suttit med löneinkomster, som varit dem tillförsäkrade på grund av privilegier och som man tagit ifrån dem, och därav bildat en fond för att reglera lönerna och eventuellt därur giva dem emeritlöner. Men det är just vad fallet är med avseende å biskoparna. Här få sålunda biskoparna genom emeritlönerna igen en del av förlusterna genom indragningen av inkomsterna till biskopslöneregleringsfonden. Det är en situation, som är absolut ojämförlig med någon annan, och hade denna fråga kommit till lagutskottet, hade lagutskottet säkerligen haft en annan syn på tingen, än bankoutskottet nu anlagt, och även om den gått till statsutskottet, är jag tämligen viss om att detta varit fallet.

Vidare sade utskottets ärade ordförande, att man gått ut ifrån, att bankoutskottet här hade övertagit statsutskottets funktion. Ja, det är nog riktigt. Men nu råkar det i 39 § riksdagsordningen stå, att det åligger statsutskottet att, i den mån det icke gäller jordbruksärenden eller pensions- och indragningsstaterna — och jag tillät mig påpeka, att biskoparnas emeritlöner icke höra till dessa — så skall frågan behandlas av statsutskottet. Vill man sålunda följa den hänvisningen, är saken klar. Nej, man har ingenting annat att följa än den åberopade felaktiga praxis, och denna praxis existerar icke i fråga om biskoparnas emeritlöner. Det är alltså en ny praxis, som här införts.

Herr ordföranden i bankoutskottet sade också, att den rätta platsen för min erinran hade varit vid propositionernas remitterande. Däri ger jag herr ordföranden fullkomligt rätt. Men remisserna ske ju, såsom herrarna veta, i denna kammare omedelbart sedan propositionerna äro avlämnade, och det händer endast någon gång, att dessa bordläggas, och då har man dem ännu icke utdelade. Även om man är närvarande vid ett sådant tillfälle, då en proposition kommer in, är det tämligen svårt både att höra vad de gälla och att helt hastigt kunna göra ett yrkande, isynnerhet när man som jag, går ut ifrån, att de ändock verkligen remitteras till rätt utskott. Det är *en* sak; en annan är den, att, som jag tillät mig säga i mitt första anförande, vid dessa remisser så lätt ett förbiseende kan göras och genom att rätta vederbörande icke hinna så noggrant överväga frågan, kan en remiss företagas, som i själva verket är olämplig. Då finns det ingen annan utväg än att just utskottet rättar till detta. Jag har aldrig hört, att ett återlämnande av en remitterad proposition anses innebära en desavuering av talmännen, utan det innebär en tillämpning av utskottets skyldighet att för sin del pröva frågan, och det förekommer ju icke så sällan, att ett utskott återlämnar vad som efter prövning befunnits lämpligt att återlämna, förutsatt att prövningen sker av utskottet självt efter dess eget noggranna övervägande och icke efter andras meningar.

Ang.
emeritilöner
för biskopar.
(Forts.)

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr förste vice talmannen, att utom beträffande motiveringen, till vilken han ville återkomma efteråt, hade i fråga om det nu föreliggande utlåtandet annat yrkande ej förekommit, än att utskottets hemställan skulle bifallas.

På gjord proposition bifölls detta yrkande.

I avseende å utskottets motivering, fortsatte herr förste vice talmannen, hade yrkats dels att densamma skulle godkännas, dels ock, av herr *Reuterskiöld*, att utskottets motivering skulle godkännas med den ändring, att det stycke, som började med orden »Om utskottet således», uteslötes.

Därefter gjordes propositioner enligt berörda yrkanden; och förklarades propositionen på godkännande av utskottets motivering vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 och 3 §§ i lagen den 9 december 1910 om emeritilöner för präster;

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om gäldande ur kyrkofonden i visst fall av pensionsavgift, belöpande å innehavare av prästerlig emeritilön;

nr 19, i anledning av väckt motion om pension åt förre tjänstemannen i riksdagens tryckeriexpedition C. H. Lallerstedts änka;

nr 20, i anledning av väckt motion angående vissa musiksergeanters pensionsförmåner;

nr 21, i anledning av väckt motion angående viss ändring i reglementet för statens pensionsanstalt; samt

nr 22, i anledning av väckt motion angående normerande bestämmelser rörande pension eller understöd åt äldre förmän och arbetare m. fl. vid statens företag.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om
förbättring
av vissa änke-
pensioner.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 23, i anledning av väckt motion angående förbättring genom statens medverkan av pensioner utav äldre typ till änkor efter befattningshavare i statens tjänst.

I en till bankoutskottets förberedande behandling hänvisad, inom andra kammaren väckt motion, nr 173, hade herrar *Petersson* i Lerbäcksbyn och *Fjellman*, under instämmande i motionens syfte av åtskilliga av kammarens övriga ledamöter, hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning, huruvida, i vad mån och på vilket sätt en förbättring av nu utgående pensionsförmåner kunde genom statens medverkan beredas änkor efter befattningshavare i statens tjänst, vilka upp- bjure pension efter de gamla oreglerade grunderna samt för riksdagen fram- lägga det förslag, vartill en sådan utredning kunde giva anledning.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motion II: 173 icke måtte till någon riksdagens åtgärd för- anleda.

Reservation hade anmälts av herr *Olsson* i Berg, som ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till den i ämnet väckta motionen.

Herr *Nilsson, Nils Anton*: Herr talman, mina herrar! Vid behandlingen av detta ärende har bankoutskottet nu liksom så många gånger tidigare låtit huvudet mer än hjärtat tala. Om denna bankoutskottets princip är ingenting att säga, men det har hänt någon gång, att bankoutskottet har tagit hänsyn till sådana synpunkter som speciellt i detta fall kunna framföras. Jag har en gång varit med om att beveka ett bankoutskott i en fråga, liknande denna, då det visserligen gällde pension endast åt en tjänsteinnehavares änka. I detta fall gäller det, som vi veta, pensioner åt ett flertal statstjänstemäns änkor, men det är sådana, som åtnjuta pensioner till mycket, mycket ringa belopp i förhå- lande till de pensioner, som änkor efter tjänstemän i motsvarande ställning efter den nya löneregleringen få uppbära.

Jag har från civilstatens änke- och pupillkassa fått ett par tre exempel, som äro synnerligen belysande. En gammal änka efter en landskanslist *Schütz*, 83 år gammal, har summa summarum 426 kronor i pension, alltså grundpen- sion, dyrtidstillägg och pensionstillägg inräknade. Motsvarande förmåner en- ligt nu gällande stat uppgå till 1,024 kronor, alltså i runt tal 600 kronor mera. De två andra exemplen äro ungefär likartade. Jag har en stark känsla av att man gör dessa gamla kvinnor orätt, då man strängt vidhåller, att de skola nöja sig med så låga pensioner. Det gäller här kvinnor, som i hela sitt liv fått kämpa vid sin mans sida för att med de små tillgångar, som en statstjänsteman på den tiden hade, kunna hålla hemmet ihop och få slantarna att räcka till. Det är ett verkligt storverk på sitt område, de i många fall utträttat. Jag skulle tro, att man icke säger för mycket, om man påstår, att de fått tillämpa en sparsamhet så sträng, att många av denna kammarens ledamöter, kanske de flesta, därom icke ha en aning.

När nu motionärerna särskilt tryckt därpå att de ingalunda avse en schablon- mässig förhöjning av alla pensioner över lag utan en förbättring av de pensio- ner av äldre typ, vilka vid undersökning befinnas uppenbart otillräckliga, då tycker jag för min ringa del, att det vore en aktningvärd gård av denna kam- mare att tillmötesgå det krav, som framställts från dessa gamla kvinnors sida.

Jag vill alltså för min del vädja till kammarens ledamöter att bifalla den vid utlåtandet fogade reservationen. Vi skola också komma ihåg, att dessa motioner hava varit föremål för riksdagens behandling under 1925 och 1926,

och för varje år, som går, blir det färre av dessa gamla änkor som behöva komma i åtnjutande av riksdagens godhet. På det sättet skulle också det belopp, som för detta ändamål ytterligare skulle tarvas, bli mindre och mindre för varje år, som går.

Jag tror, att man i detta fall gjorde en mycket god gärning, om man bifölle reservationen, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till densamma.

Herr Lithander: Herr talman! Jag är till stor del förekommen av den förste ärade talaren. Jag har samma uppfattning som han och samma yrkande. Jag skall emellertid be att få fästa kammarens uppmärksamhet på de två huvudskäl, som bankoutskottet haft för sin hemställan om avslag.

Jag förstår mycket väl, att bankoutskottet, som har att föra sparsamhetens talan, måste anlägga sparsamhetssynpunkter, och hur svårt det många gånger är att behöva göra det i särskilt ömmande fall som detta. Bankoutskottet avstyrker på statsfinansiella skäl. I det avseendet är det ju litet svårt att bedöma vilken ekonomisk påföljd ett bifall till motionen kan ha, innan Kungl. Maj:t har prövat frågan, men det är ju, som den föregående ärade talaren sade, ett ständigt minskat antal personer som kan komma in fråga. De stå i de flesta fall på den lägsta levnadsstandard, som överhuvud taget kan förekomma. Det kommer icke att gälla stora belopp för budgeten, men det gäller oerhört mycket för dessa som leva, icke vid utan under svältgränsen. De statsfinansiella följderna tror jag därför, att vi kunna taga med jämnmod.

Vidare har utskottet anfört de principiella skälen såsom en huvudgrund för sitt ställningstagande. Då vill jag säga, att dessa skäl redan äro släppta, i och med att riksdagen redan förut i form av dyrtidstillägg och pensionstillägg i någon mån bättrat förhållandena för just de personer, vi nu tala om. Om man då vill gå något längre än man förut gjort, och även det först sedan Kungl. Maj:t prövat saken, kan jag icke finna, att man i avseende å de principiella skälen behöver hysa några betänkligheter.

Den föregående talaren nämnde, såvitt jag hörde, icke åldern på de personer det här gäller. Det är fråga om bland andra en änka på 83 år, som har att existera på 426 kronor. Kungl. Maj:t har nämligen ökat på pensionen från 180 kronor, som hon förut hade, till 426 kronor. Där är en annan änka på 89 år, som fått sin pension ökad från 120 kronor per år till 330 kronor och en annan på 94 år, som hade att existera på 80 kronor om året och som nu har fått pensionen ökad till 244 kronor.

Om första kammaren bifaller motionen, som påyrkar, icke något definitivt beslut nu utan endast att Kungl. Maj:t skall få undersöka, om icke det med hjälp av de kassar och dylikt, som finnas, kunde finnas någon väg att något lindra dessa gamla personers läge, tror jag kammaren fattat ett beslut, som ingen i kammaren har anledning att rygga tillbaka för eller ångra.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

Häri instämde herrar *Rooth, Boberg* och *Vennersten*.

Herr Svensson, Carl: Herr talman! Framställningar i liknande syfte som den nu föreliggande ha varit gjorda vid de två föregående riksdagarna åren 1925 och 1926. År 1925 avstyrktes motionen av bankoutskottet mot endast en reservant, och 1926 avstyrktes motionen enhälligt. Årets bankoutskott har icke funnit, att något av de skäl, som tidigare anförts emot att gå den av motionärerna föreslagna vägen, har bortfallit. Såsom framgår av vad utskottet i år anfört, anser utskottet, att ett beslut i enlighet med motionen skulle medföra en ändring i statens hittillsvarande principiella ställning till frågan om stats tjänarnas familjepensionering. Hittills har det ju ansetts, att familjepen-

*Om
förbättring
av vissa änke-
pensioner.
(Forts.)*

Om
förbättring
av vissa änke-
pensioner.
(Forts.)

sioneringen bör utgöra en befattningshavarnas ensak och att statens åtgöranden med avseende å densamma icke böra gå längre än till att medverka vid upprättande av pensionskassor jämte något bidrag till dessas förvaltningskostnader. Det är självklart, att ju längre ut man kommer från denna princip, ju betänkligare konsekvenser kommer detta att medföra. Det är givetvis rätt svårt att bedöma, vilka ekonomiska konsekvenser detta kan medföra, men att det kommer att betyda avsevärda utgifter för staten, om man skulle slå in på den väg, man här har påyrkat i motionen, därom torde intet tvivel råda.

Jag anser för min del, att de skäl, som hava anförts som stöd för utskottets ståndpunktstagande i denna sak äro lika starka nu som tidigare. De hava av 1925 och 1926 års riksdagar accepterats, i det att kamrarna ju då båda följde utskottet i dess uppfattning. Hur behjärtansvärt det i och för sig än kan vara att med användande av statsmedel lindra de ifrågavarande änkornas svåra ekonomiska ställning, måste jag dock säga, att det skulle vara ytterst betänkligt, om man skulle av känsluskäl låta leda sig till sådana avsteg ifrån de principiella synpunkter, staten tidigare lagt på dessa frågor, som här ifrågasatts.

Jag hemställer om bifall till utskottets yrkande.

Herr **Holmgren**: Jag vill bara uttala mina sympatier för den tankegång, som flera av de föregående talarna här följt. Det njugga sätt, på vilket staten sört för änkorna efter sina befattningshavare, har alltid förefallit mig obiligt och upprörande.

Herr **Klefbeck**: Jag får säga, herr talman, att jag sällan stått så tveksam inför någon fråga, som inför denna. Å ena sidan har dessa gamla änkors svåra ställning på mig gjort ett synnerligen gripande intryck, och jag har ju haft tillfälle att se många av dem på nära håll. Å andra sidan kan jag såsom riksdagsman icke bestrida, att bankoutskottets ställning är principiellt riktig. Men det synes mig, som om en framkomlig väg vore, att vederbörande gjorde hemställan till pensionskassorna, att dessa på något sätt toge initiativ. Vid en undersökning kunde då framgå, i vilken grad kassorna själva kunde tillmötesgå ett, som vi alla anse, så berättigat krav som kravet på förbättrade pensioner åt dessa änkor. I samband med en sådan undersökning låge det ju då nära till hands att även få utrett, i vilken utsträckning staten kunde göra sitt till för att vinna det åsyftade ändamålet.

När jag trots alla betänkligheter ändå går med på motionens hemställan om en utredning, vill jag icke därmed hava bundit mig beträffande mitt slutliga ståndpunktstagande, utan jag åsyftar, att utredningen skall först gå ut på att man genom att sätta sig i förbindelse med kassorna får klart för sig vad dessa kunna göra, varefter på den grunden ett statsmakternas ingripande eventuellt kan påkallas.

Under förhoppning sålunda, att en utredning skall giva till resultat, att pensionerna för dessa änkor bli förbättrade, utan att de principer, som vi i allmänhet följt i fråga om pensionering, bliva alltför mycket läderade, är det som jag, herr talman, också vill ansluta mig till motionen.

Herr **Bergman**: Jag tror icke, herr talman, att det är nödvändigt att draga de vittgående slutsatser, som den ärade ordföranden i bankoutskottet gjorde, och säga, att det skulle innebära ett avvikande från de grundprinciper, man hittills följt, om man skulle rösta för ett bifall till motionen. Motionärerna begära ju ingenting annat än att det måtte verkställas en utredning, huruvida det av dem framställda önskemålet, som gäller vissa särskilt ömmande fall, skulle kunna uppnås genom statens medverkan, och om det mot förmodan vid en sådan utredning skulle visa sig, att den undantagsåtgärd, som här före-

slås, verkligen skulle innebära för staten farliga konsekvenser, medger ju yrkandet möjlighet att stanna vid de nuvarande förhållandena. Jag tycker därför, att man skulle kunna utan att hysa alltför stora betänkligheter gå med på en så försiktigt lagd utredning. Jag tänker mig att, i fall en sådan utredning komme till stånd, även de synpunkter, den siste ärade talaren här gjorde gällande, kunde tagas i betraktande. Det torde ej vara otänkbart att förena den huvudprincip, som bankoutskottet gör sig till målsman för, med ett visst hänsynstagande även till barmhärtighetens krav. Det gäller här utgifter, som är efter år minskas, och det är ju icke fråga om att staten binder sig för några vittgående ekonomiska utfästelser. Det gäller år från år allt fåtaligare änkor, som ha alldeles särskilt små och för livets nödortft otillräckliga pensioner efter gamla grunder. Då med dem likställda personer, som pensionerats under de senaste åren, ha en mycket bättre ställning, måste det komma att uppfattas både av dem själva och andra som en ganska orättvis hårdhet, att dessa relativt få verkligt nödställda personer, som det här gäller, skola behandlas så snävt.

Det anföres, att de dock få dyrtidstillägg. Detta är visserligen sant, men dyrtidstilläggen minskas ju år efter år och äro för övrigt avsedda att avvecklas. Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Winberg: Herr talman! Man skulle visserligen hava anledning känna sig tillfredsställd över den principfasthet, som någon enda gång kommer till synes från utskottets sida. Det är bara sorgligt och verkar beklämmande, när denna principfasthet kommer till stånd på sätt som i allmänhet sker, ty det rör sig då om frågor, där principerna gå emot inte bara vad som kan anses skäligt och riktigt utan också vad som är rent mänskligt. Om man överhuvud taget skulle tala om principer här, så undrar jag, om man inte kunde vända litet på saken och fråga sig vad principerna i allmänhet äro i detta sammanhang. Om det är någon mening med principen, att vissa efterlevande efter befattningshavare skola hava pension, är naturligtvis inte bara avsikten den, att de skola ha ett belopp, oavsett hur litet det är, utan det är väl ändå meningen, att de på något sätt skola kunna existera på beloppet. Kunna de inte det, då menar jag, att det är ingenting med den principen. Det vore väl lika viktigt att slå vakt kring den principen, att skall överhuvud taget något pensionsbelopp utgå, skall det finnas någon möjlighet för vederbörande att uppehålla livet, annars är det varken mening eller princip i det hela.

Det är för övrigt betecknande, att det är så svårt att få riksdagen intresserad för sådana där små belopp, därför att man är så rädd för att de skola bli för många. Då det rör sig om en pension på 8,000—10,000 kronor, går det betydligt lättare.

Herr Klefbeck menade, att det skulle vara en framkomlig väg, att vederbörande vände sig till sina pensionskassor. Jag tror emellertid inte, att jag behöver upplysa om att det ha de nog redan gjort, men naturligtvis är det så, att saken kan inte ordnas på det sättet. Men även om man utgår ifrån att på den vägen kan uträttas någonting, är jag fullt övertygad om att det bleve mera allvar, om man såg, att staten intresserade sig för saken. Då kunde pensionskassorna möjligen medge, att de också böra göra någonting, men om statsmakterna i fortsättningen ställa sig avvisande, lär det icke finnas någon möjlighet att komma fram på den vägen.

Jag tror sålunda, att vi icke göra något större våld på de heliga principerna, om vi i detta fall låta undersöka, vilka möjligheter här finnas att hjälpa människor, som verkligen kunde behöva hjälp framför en hel hop andra, som redan fått det.

Därför ber jag, herr talman, att få hemställa om bifall till motionen.

*Om
förbättring
av vissa änke-
pensioner.
(Forts.)*

Om
förbättring
av vissa änke-
pensioner.
(Forts.)

Herr **Lindley**: Nog kan man säga, att det finns människor, som behöva hjälp, till och med en oerhörd stor massa och i all synnerhet änkor efter befattningshavare, men jag undrar, om det finns möjlighet att gå fram på den här föreslagna linjen för statens vidkommande. Inom industrien t. ex. finnas många arbetare, som icke ens själva få någon sorts understöd på alderdomen annat än den allmänna folkpension som tillkommer dem. Här träder likväl staten till, så att de, som äro anställda i dess tjänst, få en extra förmån icke allenast genom den pension, de själva få och till vilken staten bidrar, utan också genom pensioneringen av efterlämnade änkor och barn. Jag är rädd för att om kammaren gör ett sådant principuttalande, som nu föreslås, är det möjligt, att kammaren sedermera icke är villig att infria det, när det kommer till kritan. Det är på grund härav, som vi inom utskottet icke ansett oss kunna vara med om att tillstyrka ett sådant uttalande som det i motionen föreslagna.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr förste vice talmannen i enlighet med de därunder förekomna yrkandena gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle med avslag å utskottets hemställan bifalla den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr förste vice talmannen sig finna den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Svensson, Carl*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som avslår vad bankoutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 23 och bifaller den i ämnet väckta motionen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Vid förnyad föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 12, i anledning av återremiss av första lagutskottets utlåtande nr 11 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 12 § i lagen den 30 maj 1919 om rätt till litterära och musikaliska verk, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Efter föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner hänvisades av dessa nr 149 till första särskilda utskottet, nr 153, 168 och 169 till bankoutskottet, nr 162 och 171 till bevillningsutskottet, nr 164—166 och 172 till jordbruksutskottet samt nr 167 till statsutskottet, varemot propositionen nr 170 nu på begäran bordlades.

Herr **Nothin** erhöill på begäran ordet och anförde: Herr talman! I anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 38 till 1926 års riksdag med förslag till lag om delning av jord å landet m. m. väcktes inom andra kammaren motion nr 361 med yrkande, att vederbörande utskott med beaktande av i motionen anförda förhållanden måtte föreslå sådana ändringar i förslaget till jorddelningslag, att sakägare, som vid rågångsregleringar eller liknande förrättning förlorade ståndsskog, växtlig ungskog eller plantering eller mark, varå företagits skogskulturåtgärder, måtte på ansökning få provat, om ersättning därför borde tilläggas honom, samt att i de fall ersättning ansåges berättigad förrättningsmännen måtte företaga därför erforderlig förrättning i likhet med vad som stadgats beträffande likvider som följd av laga skifte.

*Interpellation
ang. ersättning
för vid
rågångs-
regleringar
förlorad stånds-
skog m. m.*

Uti första kammaren väcktes motion nr 236 i liknande syfte.

I anledning härav föreslog utskottet utan meningsskiljaktighet insättandet av lagbestämmelse i jorddelningslagen i motionernas syfte.

Vid jorddelningsförslagets behandling inom riksdagens båda kamrar förspordes ej mera än en mening om det sakligt befogade i motionärernas hemställan.

Emellertid yppades från dåvarande chefen för justitiedepartementet betänkligheter mot det av utskottet föreslagna *sättet* för frågans lösande; och beslöt i anslutning därtill riksdagen att i stället hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville skyndsamt utreda och för riksdagen framlägga förslag i det syfte, som motionen nr 361 avsåge.

Skrivelse i ämnet avläts av riksdagen den 5 juni 1926.

Enligt justitieombudsmannens till innevarande års riksdag avgivna ämbetsberättelse är ärendet beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

Då riksdagen begärt skyndsamt förslag i motionens syfte samt frågan är för befolkningen i avsevärda delar av vårt land utav den största betydelse, hemställer jag om kammarens medgivande att till statsrådet och chefen för justitiedepartementet framställa följande fråga: Kan det förväntas, att regeringens kommer att inom en snar framtid företaga den av riksdagen begärda utredningen?

Det sålunda begärda medgivandet lämnades av kamrarna.

Anmäldes och bordlades bevillningsutskottets memorial och betänkanden:

nr 11, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande i anledning av väckt motion om sänkning av tullen å ämnen för skoläster;

nr 12, i anledning av väckt motion om ändring av tullen å vissa urverk samt delar därav;

nr 13, i anledning av väckt motion om nedsättning av tullen å lödpasta och lödpulver;

nr 14, i anledning av väckt motion med förslag till viss bestämmelse om tull å kärl och behållare av järnplåt med invändig beklädnad av aluminium; samt

nr 15, i anledning av väckt motion om sänkning av tullen å vissa matsilverämnen.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 1.56 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Tisdagen den 1 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 3.30 e. m.

Herr statsrådet *Thyrén* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 188, med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen.

Herr statsrådet *Meurling* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

- nr 163, angående ordnande av bangårdsförhållandena i Göteborg;
- nr 174, med förslag till förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 15 juni 1923 (nr 281) om motorfordon;
- nr 175, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 och 3 §§ i förordningen den 28 maj 1926 (nr 161) om fördelning av automobilskattemedel, m. m.;
- nr 177, angående inlösen av en fastighet i den s. k. Djurgårdsstaden;
- nr 178, angående ersättning till vissa personer i anledning av sjukdom, ådragen under militärtjänstgöring; samt
- nr 184, med förslag till ändring i grunderna för förvaltningen av vissa kronan tillhöriga vattenfall.

Herr statsrådet *Pettersson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

- nr 108, angående anslag till fattigvård och barnavård för lappar;
- nr 109, med förslag till lag om ändrad lydelse av 6, 31 och 90 §§ av lagen den 14 juni 1918 (nr 422) om fattigvården;
- nr 110, med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 30 juni 1913 (nr 120) om allmän pensionsförsäkring;
- nr 111, med förslag till lag om ändrad lydelse av 40, 41 och 51 §§ i lagen den 14 juni 1918 om fattigvården m. m.; samt
- nr 112, angående statsbidrag till uppförande m. m. samt driften av hem för kroniskt sjuka.

Herr statsrådet *Almkvist* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

- nr 155, angående tilläggspension åt förra lärarinnan Selma Kristina (Tina) Elisabet Björck;
- nr 180, angående förändring av professuren i skeppsbyggnadslära vid tekniska högskolan till en professur i skeppsteori;
- nr 181, angående pension åt Kurt Fredrik Nyström; samt
- nr 183, angående beredande av ordinarie anställning åt nomadskolinspektören.

Herr statsrådet och chefen för socialdepartementet **Pettersson**, som tillkännagivit, att han ämnade vid detta sammanträde besvara herr *Thorbergs* interpellation rörande frågan om upprättande av en särskild delegation för handhavandet av Sveriges samarbete med internationella arbetsbyrån i Genève m. m., erhöll ordet och yttrade: Herr talman! Med kammarens tillstånd har herr Thorberg till mig framställt följande spörsmål:

Ang. Sveriges samarbete med internationella arbetsbyrån m. m.

»1. Har statsrådet uppmärksammat den av landssekreteriatet den 10 oktober 1925 gjorda och av socialstyrelsen den 5 juni 1926 tillstyrkta hemställan om tillsättandet av en särskild delegation för handhavande av Sveriges samarbete med internationella arbetsorganisationen och ämnar statsrådet i så fall vidtaga åtgärder för tillsättandet av en sådan delegation?

2. Därest statsrådet besvarar denna fråga jakande, kan man då förvänta att Kungl. Maj:t kommer att tillsätta en delegation för handhavande av Sveriges samarbete med internationella arbetsorganisationen inom sådan tid, att delegationen kan sammanträda före den internationella arbetskonferensens sammanträde innevarande år?

3. Har statsrådet uppmärksammat landssekreteriatets hemställan den 10 oktober 1925 om utgivande av årliga redogörelser om internationella arbetsbyråns verksamhet och om de årliga arbetskonferenserna, och är det i så fall statsrådets avsikt att företaga åtgärder för att dylika årsredogörelser må komma att utgivas från och med innevarande år och att därvid fogas redogörelser för arbetsorganisationens verksamhet under gångna år?»

Såsom i interpellationen antytts, tillsatte Kungl. Maj:t den 19 november 1920 en delegation för handhavande av vissa uppgifter med avseende å Sveriges deltagande i det internationella socialpolitiska samarbetet. Delegationens uppgifter angåvos vara »att i samverkan med vederbörande ämbetsmyndigheter dels bevaka Sveriges intressen med avseende å det internationella socialpolitiska samarbetet och därvid särskilt förbereda Sveriges deltagande i den internationella arbetsorganisationens konferenser, dels ock verka för ett gemensamt uppträdande utåt från de nordiska ländernas sida å det socialpolitiska området».

Såsom jämväl berörts i interpellationen förklarade Kungl. Maj:t genom beslut den 24 november 1922, i samband med avbrytande av åtskilliga kommittéers och sakkunnigberedningars verksamhet, att delegationen skulle upphöra senast med utgången av år 1922. Vid anmälan av frågan i statsrådet yttrade dåvarande chefen för socialdepartementet, att han anhölle att senare få avgiva förslag angående fullföljandet av de uppgifter, som ålegat delegationen. I enlighet med förslag, som departementschefen i sådant avseende senare framställt, uppdrog Kungl. Maj:t genom beslut den 19 januari 1923 åt socialstyrelsen att, med undantag för frågor rörande åtgärder med anledning av den internationella opiumkonventionen, övertaga de uppgifter, som ålegat delegationen samt förordnade tillika bland annat, att styrelsen för fullgörandet av sålunda åsyftade uppgifter skulle äga att påkalla samverkan med andra ämbetsmyndigheter.

I en framställning av den 10 oktober 1925 gjorde landssekreteriatet för landsorganisationen i Sverige hemställan att Kungl. Maj:t måtte tillsätta en ny delegation för handhavande av Sveriges samarbete med den internationella arbetsbyrån och därvid beakta de synpunkter, som i landssekreteriatets skrivelse framförts. Till stöd för framställningen åberopades, vad nu i interpellationen understrukits, att samarbetet från svensk sida med den internationella arbetsbyrån i Genève enligt landsorganisationens mening icke varit tillfredsställande efter det den förberörda delegationen av år 1920 blivit upplöst. Över denna framställning har socialstyrelsen den 5 juni 1926 avgivit infortrat utlåtande och därvid, efter skärskådande av de omständigheter, som

Ang. Sveriges
samarbete med
internationella
arbetsbyrån
m. m.
(Forts.)

enligt styrelsens åsikt kunde åberopas för och emot den av landssekreteriatet begärda åtgärden, funnit övervägande skäl tala för ett tillmötesgående av framställningen. Styrelsen har ock närmare uttalat sig angående det sätt, varpå det framställda önskemålet enligt styrelsens mening borde tillgodoses.

Den av landssekreteriatet sålunda gjorda framställningen har *icke* undgått min uppmärksamhet. Detta framgår av årets statsverksproposition. Vid anmälan i nämnda proposition (femte huvudtiteln, punkten 91) av frågan om storleken av femte huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga för nästkommande budgetår har jag nämligen uttryckligen omnämnt denna framställning samt socialstyrelsens utlåtande däröver. Jag har därvid för egen del yttrat att det med hänsyn till det ifrågavarande socialpolitiska samarbetets stora betydelse och vikten av att Sverige intressen därvidlag handhades på bästa möjliga sätt syntes antagligt, att åtgärder i angivet hänseende borde i en eller annan form vidtagas, samt att, därest så skedde, detta komme att föranleda ytterligare utgifter från femte huvudtitelns kommittéanslag.

Såsom svar på interpellantens första fråga kan jag sålunda uttala, att, på sätt av mitt nyssnämnda anförande i statsverkspropositionen framgår, det är min uppfattning, att så snart tillgängliga medel det möjliggöra åtgärder böra vidtagas för upprättande av en delegation med liknande uppgifter, som tillkommo den år 1922 upplösta delegationen.

Med anledning av interpellantens andra spörsmål, som rör tiden för tillsättande av en dylik delegation, kan jag i anslutning till det anförda endast uttala, att en förutsättning för vidtagande av åtgärd i angiven riktning är, att femte huvudtitelns kommittéanslag från och med nästkommande budgetår bliver höjt, samt att delegationen i varje fall icke kan träda i verksamhet förrän efter ingången av budgetåret 1927—1928.

Vad slutligen angår den tredje frågan, som avser utgivande av årliga redogörelser om internationella arbetsbyråns verksamhet och om de årliga arbetskonferenserna, innehöll landssekreteriatets förenämnda framställning den 10 oktober 1925 även ett uttalande om önskvärdheten av att den ifrågasatta nya delegationen måtte, jämte övriga uppgifter, jämväl erhålla uppdrag att utarbета dylika redogörelser.

I en särskild framställning av samma dag hemställde landssekreteriatet vidare, att Kungl. Maj:t måtte årligen utgiva sådana redogörelser samt att i första utkommande sådan bok måtte ingå redogörelse för de tidigare år, den internationella arbetsorganisationen varit i arbete. Över sistnämnda framställning har på givna anledning chefen för socialstyrelsen den 5 mars 1926 avgivit yttrande till min företrädare i ämbetet och därvid till en början erinrat, att åtskilligt material från internationella arbetskonferensens sammanträden redan gjorts tillgängligt för den svenska allmänheten. Sålunda hade redogörelser för konferensens sammanträden publicerats genom intagande, vanligen nära nog fullständigt, i Sociala Meddelanden av de däröver avgivna rapporterna till chefen för socialdepartementet, vilka redogörelser därjämte i regel utgivits separat. Därjämte hade besluten vid konferenserna, med undantag för ett år, i översättning intagits i samband med de propositioner, genom vilka de understälts riksdagen för yttrande. Ehuru alltså ej så obetydligt utgivits av trycket rörande de ämnen, som åsyftats i landssekreteriatets framställning, kunde dock, enligt chefen för socialstyrelsen, vad sålunda på olika håll publicerats givetvis icke ersätta en sådan systematisk och allsidig samt regelbundet utkommande redogörelse, som landssekreteriatet önskade få till stånd. För alla dem, som hade att taga någon befattning med det internationella socialpolitiska samarbetet, skulle också en årsbok av åsyftat slag otvivelaktigt bli till nytta. Med hänsyn

till det omfång en redogörelse för internationella arbetsorganisationens hittillsvarande verksamhet skulle erhålla, syntes mest ändamålsenligt, att densamma utgäves såsom särskild publikation.

Ang. Sveriges
samarbete med
internationella
arbetsbyrån
m. m.
(Forts.)

I anslutning till vad som anförts i det sist återgivna yttrandet anser jag årliga redogörelser i berörda ämne i och för sig vara önskvärda. Emellertid synes frågan, huruvida och på vad sätt detta önskemål må kunna realiseraras, i första hand böra göras till föremål för övervägande av det organ för Sveriges deltagande i det internationella socialpolitiska samarbetet, som enligt vad jag nyss anfört bör upprättas, så snart förhållandena det medgiva. Särskilt med hänsyn till omfattningen av det föreliggande materialet är det nämligen av vikt att genom ett organ av den mångsidiga sakkunskap, som bör bli förenad i den ifrågasatta delegationen, en genomtänkt plan uppgöres för de ifrågasatta redogörelserna. Därest någon av arbetsbyråns publikationer finnes vara av särskilt intresse ur svensk synpunkt, lärer det även böra ankomma på delegationen att taga initiativ till dess offentliggörande på svenska antingen i fullständigt skick eller i sammandrag.

Herr Thorberg: Jag ber att till statsrådet få framföra mitt vördsamma tack för det lämnade svaret på de av mig framställda frågorna, och jag vill samtidigt också uttala min glädje över socialministerns utlovade välvilliga behandling av de frågor, det här gäller. Jag beklagar att de ekonomiska förhållandena icke göra det möjligt att få en sådan delegation till stånd tidigare än vad statsrådet angivit. Men jag vill hoppas, att delegationen dock skall få börja sitt arbete så fort förhållandena det medgiva.

Jag är även mycket glad och tacksam för det utlovade främjandet av utgivandet utav utlovade årliga redogörelser.

Jag ber sålunda, herr talman, att samtidigt som jag uttrycker mitt tack till statsrådet för hans utlovade välvilliga behandling av dessa frågor också få uttala den förhoppningen, att riksdagen vid behandling av femte huvudtiteln må komma att ställa behövliga medel till förfogande för ändamålet.

Herr statsrådet *Lyberg* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 173, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 5 § i förordningen den 2 juni 1922 (nr 260) om automobilskatt, m. m.;

nr 176, angående anslag till riksräkenskapsverket och dess verksamhet under budgetåret 1927—1928;

nr 185, med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 11 juli 1919 (nr 406) angående försäljning av pilsnerdricka;

nr 186, angående bestridande av kostnader för ersättning åt ombud, som avses i 27 § 4 mom. av förordningen angående försäljning av pilsnerdricka;

nr 187, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 18 § 1 mom. i förordningen den 15 december 1914 (nr 436) angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket m. m.; samt

nr 189, med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften, m. m.

Justerades protokollen för den 22, 23 och 25 nästlidne februari.

Anmälades och bordlades andra lagutskottets utlåtanden:

nr 6, i anledning av väckt motion om beredande av rätt för arbetarorganisationer och andra ideella sammanslutningar att i vissa fall genom tvångsinlösen förvärva mark; samt

nr 7, i anledning av väckt motion om viss ändring i lagen om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser. *dels* nr 45, till styrelsen för riksdagsbiblioteket angående verkställd granskning av bibliotekets styrelse och förvaltning;

dels nr 46, till fullmäktige i riksbanken, angående verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning;

dels nr 47, till fullmäktige i riksgäldskontoret angående verkställd granskning av riksgäldskontorets styrelse och förvaltning;

dels ock till Konungen:

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av emeritlöner för biskopar;

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 och 3 §§ i lagen den 9 december 1910 om emeritlöner för präster; samt

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om gäldande ur kyrkofonden i visst fall av pensionsavgift, belöpande å innehavare av prästerlig emeritlön.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 170, angående nedsättning av arvskatten å viss del av kvarlåtenskapen efter framlidne direktören G. L. Öberg i Shanghai.

Vid föredragning av bevillningsutskottets memorial nr 11, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande i anledning av väckt motion om sänkning av tullen å ämnen för skolåster, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bevillningsutskottets betänkanden nr 12—15.

Efter föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner blevo propositionerna nr 108 och 112 på begäran bordlagda, varemot de övriga nu hänvisades, nr 109, 110 och 174 till behandling av lagutskott, nr 111, i vad den avsåg medgivande till vissa kostnaders bestridande av ordinarie förslagsanslaget till allmän hälso- och sjukvård, till statsutskottet och i övrigt till behandling av lagutskott, nr 155, 178 och 181 till bankoutskottet, nr 163, 175—177, 180, 183 och 186 till statsutskottet, nr 173, 185, 187 och 189 till bevillningsutskottet, nr 184 till jordbruksutskottet samt nr 188 till konstitutionsutskottet.

Herr *Dahl*, *Adolf*, avlämnade en av honom och herr *Boman* undertecknad motion, nr 204, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om bokföring vid enskild järnväg m. m.

Motionen hänvisades till behandling av lagutskott.

Herr talmannen yttrade, att han efter samråd med andra kammarens talman finge föreslå, det första kammaren ville besluta att vid sammanträde lördagen den 5 innevarande månad företaga val av valmän och suppleanter för utseende av dels fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, dels ock suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda bank och kontor.

Detta förslag antogs.

Herr **andre vice talmannen** erhöll ordet och anförde: I anslutning till det nu fattade beslutet tillåter jag mig hemställa, att suppleanternas antal måtte bestämmas till tio.

Denna hemställan bifölls.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3.58 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.
